

ራ/ታ

የሰ/መ/ቁ. 49152

ሐምሌ 07 ቀን 2002 ዓ.ም

ዳኞች፣ ሐገስ ወልዱ

ሂሩት መለሰ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፣ የኮንስትራክሽን ስራዎችና ቡና ቴክኖሎጂ ማስፋፊያ ድርጅት መሠረታዊ ሠራተኛ ማህበር - ወኪል አህመድ በዳኔ ቀረቡ

ተጠሪ፣ የኮንስትራክሽን ስራዎችና ቡና ቴክኖሎጂ ማስፋፊያ ድርጅት - ጠበቃ መንበረስላሴ በዛብህ ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የአሰሪና ሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ ቁጥር 377/96 “ን” መሠረት ያደረገ የቦነስና የደመወዝ ጭማሪ ክፍያ ጥያቄን የሚመለከት ነው። ክርክሩ የተጀመረው በፌዴራሉ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ሲሆን በዚህ አካል ክስን ያቀረበው የአሁኑ አመልካች ሲሆን ተጠሪ ከሚሰጠው ነበር የአመልካች የክስ ይዘት ተጠሪ ድርጅት በ1999 ዓ.ም የበጀት ዓመት ተጠሪ ካገኘው ትርፍ በሕብረት ስምምነቱ አንቀጽ 24/1/ መሠረት የደመወዝ ጭማሪና የቦነስ ክፍያ ተጠሪ እንዲከፍል ይወሰንልን የሚል ነው። የአሁኑ ተጠሪ ለክስ በሰጠው መልስም የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ እና የፍሬ ነገር ክርክር አቅርቧል። ተጠሪ በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ያቀረበው ክርክር የደመወዝና የቦነስ ጭማሪ ጉዳይ ለማየት ፍርድ ቤቱም ሆነ ቋሚ ቦርዱ ሥልጣን የለውም የሚል ነው። ጉዳዩ በዚህ መልኩ የቀረበለት የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትም በአዋጁ አንቀጽ 138 መሠረት ስልጣን የሌለው መሆኑን

በመግለጽ ክስን ዘግቶታል። ይህ ብይን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በይግባኝ ቀርቦም ፀድቋል። ከዚህ በፊትም ጉዳዩ ለአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ ወሳኝ ቦርድ ቀርቦ ቦርድም የአዋጁን አንቀጽ 147፣ 142/1/ሀ/2/3// እና 136/2/ ድንጋጌዎችን በዋቢነት በመጥቀስ ቦርዱ ጉዳዩን ለማየት ሥልጣን የለውም በማለት ክስን ዘግቶታል። በዚህ ውሣኔ አመልካች ባለመስማማት ይግባኙን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርቦ ግራቀኙ ከተከራከሩ በኋላ የቦርዱ ውሣኔ ጸንቷል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ቀርቦ በታየው ጉዳይ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል በሚል ነው።

የአመልካች ነገረፈጅ መስከረም 07 ቀን 2001 ዓ.ም በጻፉት ሶስት ገፅ የሰበር አቤቱታ በጉዳዩ ላይ በተሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል የሚሉበትን ምክንያት ዘርዘረው አቅርቦል። ይዘቱም ባጭሩ፡- ጥያቄው የጋራ ጥቅምን የሚነካ የወል የስራ ክርክር ነው ተብሎ ተወስኖ ሆኖ እያለ ጥያቄው በፍርድ ቤቱም ሆነ በቦርዱ የሚታይ አይደለም ተብሎ መወሰኑ ያላግባብ ስለሆነ ሊታረም የሚገባው ነው በማለት ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው። አቤቱታው ተመርምሮም ጉዳዩ በቋሚ ቦርድ ቀርቦ ሊታይ በሚችል አካሄድ ሕጉ ሊተረጎም ይገባል ወይስ አይገባም የሚለውን ጥያቄ ለማየት እንዲቻል ጉዳዩ ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ ተደርጎ ተጠሪ በጠበቃው አማካኝነት ህዳር 02 ቀን 2002 ዓ.ም በተጻፈ ሁለት ገፅ ማመልከቻ መልሱን ሰጥቷል። የመልሱ ይዘትም ባጭሩ፡- ጉዳዩ ከአዋጅ ቁጥር 136/2/ እና 147/1 ሀ/፣ 147/2/ አንጻር ሊታይ በሁለቱም አካላት የሚታይ ባለመሆኑ አመልካች ያለው መብት በአዋጁ አንቀጽ 157 መሠረት መብቱን ማስከበር ነው በጉዳዩ ላይ የተሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የለበትም በማለት መከራከራቸውን የሚያሳይ ነው።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሣኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ሲቀርብ ከተያዘው ጭብጥ አንጻር በሚከተለው መልኩ መርምሮታል።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው የአመልካች ማህበር የዳኝነት ጥያቄ መሠረት ያደረገው ከተጠሪ ጋር ያለውን የሕብረት ስምምነት መሆኑን ጥያቄውም በ2000 ዓ.ም የበጀት ዓመት ተጠሪ ድርጅት ከብር 78,000,000 (ሰባ ስምንት ሚሊዮን) በላይ ማትረፉን በግልፅ በማረጋገጡ በህብረት ስምምነቱ መሠረት ለሁሉም ሠራተኛ የደመወዝ ጭማሪና ቦነስ የመስጠት ግዴታ ያለበት መሆኑን አመልካች ጠቅሶ የሚከራከር መሆኑና ተጠሪ እንደዚህ አይነት ጥያቄ በቋሚ ቦርድ ሊታይ አይገባም በማለት የሚከራከር መሆኑን ነው።

በመሠረቱ የአሰሪና ሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ ቁጥር 377/96 በአንቀጽ 138፣142 እና 147 ድንጋጌዎች መሠረት የስራ ክርክር ጉዳዮች የሚታዩበትን ስርዓት ሲዘረጋ ግንዛቤ ውስጥ ያስገባው የወልና የግል የስራ ክርክሮች በሚል ነው።

የስራተኞችን ደመወዝና ጥቅማ ጥቅም አወሳሰን በሚመለከት የሚነሳውን የወል የስራ ክርክር በቋሚው የአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ ወሳኝ ቦርድ ሊታይ እንደሚገባል በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 147/1/ሀ/ በግልፅ ተመልክቷል። በአሰሪና ሰራተኛ ወሳኝ ቦርድ የደመወዝ ጭማሪና ቦነስ ጥያቄን ማስተናገድ የሚችለው በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 142/3/ በተጠቀሰው መሠረት በአዋጅ አንቀጽ 136/2/ ስር እጅግ አስፈላጊ የሕዝብ አገልግሎት ሰጪ ድርጅቶች ተብለው የተጠቀሱትን ድርጅቶች የሚመለከት ሲሆን ብቻ ነው። በዚህ ድንጋጌ መሠረት ሕግ አውጪው ድርጅቶችን ሙሉ በሙሉ ለይቶ ዘርዘሮ አስቀምጧል። ተጠሪ ደግሞ ከእነዚህ ድርጅቶች ውስጥ የሚካተት አይደለም። በአዋጅ አንቀጽ 136 ስር ከተዘረዘሩት እጅግ አስፈላጊ የሆነ የሕዝብ ግልጋሎት ሰጭ ድርጅቶች ውጪ ያሉትን ድርጅቶች ጋር ሰራተኛው የሚያነሳውን የደመወዝና የጥቅማ ጥቅም ጉዳይ ቋሚ ቦርዱ ጉዳዩን ለማየት ግልፅ የሆነ የሕግ አውጪ ክልከላ ከላይ ከተመለከቱት ድንጋጌዎች የምንገነዘበው ሲሆን የእነዚህ ድርጅቶች ጉዳይ በየትኛው አካል ሊታይ አንደሚገባ ሕጉ ያስቀመጠው ስርዓት መኖሩንና አስፈላጊነቱ ምን እንደነበር መመለከቱ የግድ ይላል።

ጉዳዩ የወል የስራ ክርክር መሆኑ ግልፅ ነው። ሆኖም የወል የስራ ክርክር ሆነውም በቦርዱ በተለየ ሁኔታ የማይታዩት ጉዳዮች በሕጉ ተለይተው ተቀምጠዋል ወይስ አልተቀመጡም? የሚለው ጥያቄ መነሳት ያለበት ነው። በዚህ ችሎት እምነት ከላይ እንደተጠቀሰው ሕግ አውጪው ክርክሩ የወል የስራ ክርክር ቢሆንም በቋሚ ቦርዱ ሊታይ የማይገባበትን ሥርዓት ዘርግቷል።

የአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 141 እና 142 ሲታዩ ይህንኑ የሚመልሱ ናቸው። በዚህም መሠረት በአዋጅ አንቀጽ 136/2/ ድንጋጌ ስር ከተዘረዘሩት ድርጅቶች ውጪ ያሉ ድርጅቶች የደመወዝና የጥቅማጥቅም ጉዳይ የአስማሚ ተግባርና ኃላፊነት ሆኖ ሊታይ የሚገባው በአዋጁ ምዕራፍ ሶስት በፌዴራል ሰራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር በሚመድበው አስማሚ ነው። በአዋጅ አንቀጽ 142/1/ ከተጠቀሰው የደመወዝና የጥቅማጥቅም ጉዳዮች ብቻ አሰሪና ሠራተኛ ጉዳይ ወሳኝ ቦርድ ማቅረብ ይቻላል ይህንኑም ከተጠቀሰው አንቀጽ 30-ስ አንቀጽ ሶስት ድንጋጌ ይዘት የምንገነዘበው ነው። ጉዳዩ የሚታየው በአዋጁ ምዕራፍ ሶስት በሚቋቋም አስማሚ እንጂ በአዋጅ ምዕራፍ አራት ስር በሚቋቋም ቦርድ /ቋሚም ይሁን ጊዜያዊ/ አይደለም ይህ ስለመሆኑም አንዳንድ በዋቢነት የሚጠቀሱት ነገሮች አሉ። ከእነዚህ መካከል አዋጅ ቁጥር 377/96 ማሻሻያ ላይ የቀረበው ወይይት አንዱ ነው። ከአዋጁ ማሻሻያ ሐሳቦች አንዱ የደመወዝና የጥቅማጥቅም ጉዳይ በአስማሚ ሊታይ አይገባውም የሚል እንደነበር ይታወቃል ማሻሻያው ተቀባይነት ያለማግኘቱ የሚታወቅ ነው። የማሻሻያው ጥያቄ ውድቅ የተደረገበት አብይ ምክንያትም የደመወዝና የጥቅማጥቅም ጉዳይ ከአለው እጅግ አስፈላጊና ወሳኝነት ባህርይው የተነሳ በተደጋጋሚ ሠራተኞች የደመወዝ ጭማሪና ጥቅማጥቅም በፈለጉ ቁጥር በአሰሪዎቻቸው ላይ የሚያነሳቸው የማያባሩ ጥያቄዎች ስለሆኑ ሁለቱም ወገኖች በፈቃዳቸው በመረጧቸው አስማሚዎች የሚሰማሙባቸው ወይም የሚኒስትሩ መ/ቤት በሚመድበው አስማሚ እንዲያልቅ በማስፈለጉ መሆኑ ይታወቃል። እነዚህ ጥያቄዎች ለወሳኝ ቦርድ ይቅረቡ ቢባል ሰራተኞችና አሰሪዎች ጊዜያቸውን ከመስማማት ይልቅ በመካሰስ ያላግባብ እንዲያጠፉና በድርጅቶች ምርትና ምርታማነት ላይም አሉታዊ ተጽእኖ ሊያሳድሩ ይችላሉ ተብሎ ይታመናል። በአንጻሩ ደግሞ ለሕዝብ አገልግሎት የሚሰጡ ድርጅቶች ግን ስምምነት ላይ ባይደርሱ ሠራተኞች የሚወስዱት እርምጃ በአገልግሎት ላይ ችግር ስለሚያስከትል የደመወዝና ጥቅማጥቅም ጉዳይ ከመንግስት ፖሊስ /Public polic/ አንጻር የእነዚህ ድርጅቶች ጉዳይ ብቻ በቦርድ እንዲታይ ሕግ አውጪው ያደረገው ሊፈጠር ከሚችለው ችግር አንጻር መሆኑን ግምት ውስጥ በማስገባት መሆኑን ሀተታ ዘምክንያት ያሳያል። የአዋጅ አንቀጽ 147/1/ ድንጋጌ ሲታይ ሥልጣንን በተመለከተ ቋሚው የአሰሪና ሠራተኛ ጉዳይ ወሳኝ ቦርድ ደመወዝና ሌሎች ጥቅማ ጥቅሞችን ከሚመለከቱት የስራ ክርክር ጉዳዮች ውጪ በአዋጁ በአንቀጽ 142 30-ስ አንቀጽ አንድ ስር የተመለከቱትን ጉዳዮች ማየትና ውጤት የመስጠት ሥልጣን እንዳለው ተመልክተዋል። የደመወዝ ጭማሪ እና የጥቅማ ጥቅም ጥያቄን የሚመለከቱት የስራ ክርክሮችን ቋሚ ቦርዱ የማየትም ሆነ አከራክሮ የመወሰን ስልጣን እንዳይኖረው ማድረግ ያስፈለገውም የደመወዝ ጭማሪ እና የጥቅማ ጥቅም ጥያቄ ጉዳይ የአሰሪውና የሰራተኛው ወገኖች በሚያደርጉት ድርድር አሊያም አንዱ ወገን በሌላው ላይ በሕጋዊ መንገድ ተጽእኖ በማሳደር አኪኖሚያዊ ጥቅሙን ለማግኘት ሊወሰድ በሚችል እርምጃ ሊፈታ የሚገባው እንጂ በቦርድ መወሰን የሚገባው ባለመሆኑ ስለመሆኑ የሕጉ ማሻሻያ ሀተታ ዘምክንያት ያሳያል። በአሰሪና ሠራተኛ ወገኖች መካከል በደመወዝና በጥቅማ ጥቅም ጉዳዮች ላይ አለመግባባትና ክርክር ሲፈጠር በዚህ አካል ጉዳዩ እንዲታይ ማድረግ የኢንዱስትሪ እርምጃዎችን /ስራ ማቆም ሆነ ስራ መዘጋት/ መብቶች ይገደባል የሚል እሳቤ አለ። ስለሆነም የተከራካሪ ወገኖች ስምምነት በሌለበት ሁኔታ ወይም ስራ ማቆምና ስራ መዘጋት መብቶች የሌላቸው አካላት ካልሆነ በስተቀር ተከራካሪ ወገኖች በአስገዳጅ የግልግል ዳኝነት ስር እንዲወድቁ ማድረግ አግባብነት እንደሌለው በመታመኑ የአሰሪና ሰራተኛ ጉዳይ ወሳኝ ቦርድ እነዚህ ጉዳዮችን እንዳይመለከት መደረጉን ሐተታ ዘምክንያቱ ያሳያል። የስራ መቆምና የስራ መዘጋት መብቶች በአዋጅ አንቀጽ 157 እና ተከታዩቹ ጥበቃ ያገኙ ጉዳዮች ናቸው በዚህም መሠረት ሕግ አውጪው በአዋጅ አንቀጽ 147/2/ መሠረት እጅግ አስፈላጊ የሕዝብ አገልግሎት ድርጅቶች የሚባሉት ድርጅቶች ውስጥ ያሉ የሠራተኞችም ሆኑ የአሰሪው ወገን በተጠቀሱት የደመወዝና የጥቅማጥቅም ጉዳዮች ላይ የሚነሳን ክርክር በድርድር ለመፈታት ባይችሉ እንደሌሎቹ የስራ ማቆም ወይም የስራ መዘጋት እርምጃ የመወሰድ መብት የሌላቸው በመሆኑ ሰራተኞቹም ሆነ አሰሪዎቹ ለጉዳዩ መፍትሄ እንዲያገኙ ክርክር በተፈጠረ ቁጥር በጊዜያዊነት ሊቋቋም ለሚችለው የአሰሪና ሠራተኛ ጉዳይ ወሳኝ ቦርድ ስልጣን መስጠቱ ታምኖት ግልጽ ድንጋጌ አስቀምጧል። ስለሆነም የአዋጅ አንቀጽ 147/2/ ከአንቀጽ 142/3/ ጋር ተጣምሮ ሲነበብ ሊኖረው የሚገባው ትርጉም በአንቀጽ 136/2/ ስር እጅግ አስፈላጊ የሕዝብ አገልግሎት ድርጅቶች ተብለው ከተዘረዘሩት ተቋማት ጋር ተያይዞ የሚቀርበውን የደመወዝ እና የሌሎች ጥቅማጥቅሞች ጥያቄ ጋር ተያይዞ የሚነሳን የወል የስራ ክርክር ካልሆነ በስተቀር ከሌሎች ድርጅቶች የሚቀርበውን የደመወዝና የሌሎች ጥቅማ ጥቅሞችን የወል የስራ ክርክሮችን አይቶ የመወሰን የስሪ ነገር የዳኝነት ሥልጣን የአሰሪና ሠራተኛ ጉዳይ ወሳኝ ቦርድ አይደለም። በመሆኑም ምንም እንኳ የደመወዝና የጥቅማ ጥቅም ጥያቄ የወል የስራ ክርክር ነው ቢባልም ሕግ አውጪው በተለየ ሁኔታ በቋሚ ቦርዱ

ሊታይ ይገባል ብሎ ከዘረዘራቸው ድርጅቶች ውጪ ያሉ ድርጅቶችን በተመለከተ ቋሚ ቦርዱ ሊመለከት አይገባም። ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 18180 እና 38933 የሰጠውን ውሳኔ ለዚህ ጉዳይ ያለውን አግባብነት ስንመለከተውም በእነዚህ መዛግብት የተሰጠው ውሳኔ የወል የስራ ክርክር ብሎ ለመለየት የሚቻልባቸውን መንገዶች ተንትኖ ውሳኔ የሰጠበት ሁኔታ እንጂ ያሁኑ አይነት ክርክር ቀርቦ በቦርዱ ሊታይ የሚገባው ነው በማለት ግልፅ የሕግ ትርጉም የሰጠበት ጉዳይ አይደለም። በመሆኑም በዚህ ረገድ አመልካች ያቀረበውን ክርክር አልተቀበልነውም።

ከላይ ለመግለፅ እንደተሞከረው ጉዳዩ በቋሚ ቦርድ ሊታይ የሚገባው አይደለም ከተባለ ሊታይ የሚገባው በየትኛው አካል ነው የሚለው ጥያቄ መነሳቱ የግድ ነው። ለዚህ ጥያቄ ምላሽ የሚገኘውም ከአዋጅ አንቀጽ 142/1ሀ/ ስር ነው። በዚህ ድንጋጌ መሠረት ስለደመወዘና ሌሎች ጥቅማ ጥቅሞች አወሳሰን በተመለከተ የሚቀርብ የወል የስራ ክርክር መታየት ያለበት ተከራካሪዎችን በማስማማት ለጉዳዩ እልባት በሚሰጠው በአዋጅ አንቀጽ 141/1/ መሠረት በሰራተኛና ማህበራዊ ጉዳይ ሚኒስቴር የሚሰየም አስማሚ ቦርድ ነው። አዋጅ ቁጥር 466/1997 አንቀጽ 2/2/ ሲታይም ይህንኑ የሚያጠናክር ነው። በመሆኑም በጉዳዩ ላይ ቋሚ ቦርዱም ሆነ የበታች ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ ከላይ በተመለከቱት ምክንያቶች መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት ነው ለማለት አልተቻለም በዚህም ምክንያት ተከታዩን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

በጉዳዩ ላይ የበታች ፍርድ ቤቶች የሰጡት ብይን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ቁጥር 348/1/ መሠረት ጸንቷል።
በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።
መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ም.አ

ባንክና ኢንሹራንስ